

TRIBUNAL U HAGU

IZLAGANJE TUŽIOCA MEĐUNARODNOG SUDA KARLE DEL PONTE PRED SAVETOM
BEZBEDNOSTI 7. JUNA 2006.

TEŠKO I FRUSTRIRAJUĆE SA SRBIJOM

Karla Del Ponte

Unutar sistema postoji ozbiljan politički i administrativni otpor, i potrebna je snažna politička volja da se te prepreke savladaju

Gospođo predsednici,
Ekscelencije,

Veoma sam vam zahvalna što ste mi pružili priliku da vam dam svoju ocenu napretka ostvarenog u sprovođenju strategije okončanja rada i da istaknem probleme s kojima se i dalje suočavamo. Pismena ocena je već dostavljena, te nameravam da se usredsredim na glavna pitanja.

Internu su preduzete brojne mere za povećanje efikasnosti Međunarodnog suda, uz istovremeno održavanje najviših standarda koji se očekuju od jednog međunarodnog suda kojeg su osnovale Ujedinjene nacije.

U tom pogledu, predložila sam spajanje predmeta sa sličnom bazom zločina. U tu svrhu podnela sam četiri zahteva, a Veća su tri prihvatile. Jedno suđenje šestorici optuženih već je počelo. Kasnije ove godine počeće objedinjeno suđenje devetorici optuženih koji se terete za zločine počinjene u Srebrenici, kao i suđenje šestorici vodećih političara i vojnih funkcionera koji su optuženi za zločine koje su počinile srpske snage na Kosovu.

Moja druga inicijativa bila je da predložim prebacivanje predmeta koji se odnose na počinioce srednjeg i nižeg ranga. Tom potezu su se žestoko protivila neka udruženja žrtava. Ipak, moja procena je da lokalni sudovi sada mogu da sude u takvim predmetima. Stoga sam od septembra 2004. podnela 13 zahteva kojima tražim prebacivanje predmeta domaćim sudovima u bivšoj Jugoslaviji. Više nema nijednog predmeta pred MKSJ koji bi mogao da bude prebačen u tu regiju, jer se, prema kriterijumima Saveta bezbednosti, svi predmeti pred MKSJ odnose na najviše rukovodioce koji su odgovorni za najteža krivična dela.

Treće, zajedno sa sudijama radim na tome da se preduzmu sve moguće mere kako bi se obezbedilo da postupci samog Međunarodnog suda budu što efikasniji. Predložila sam pakete reformi koje bi, ako budu sprovedene, značajno ubrzale pretpretresnu fazu postupka i suđenje. S obzirom na težinu predmeta pred MKSJ, od bitne je važnosti da se hitno poboljša vođenje pretpretresne faze, kako bi se broj problema smanjio pre početka suđenja i kako bi suđenje moglo da se usredsredi na doista sporna pitanja. Odluke o ključnim pitanjima moraju se doneti mnogo pre početka suđenja. Na primer, važno je da se brzo doneše odluka o zahtevu u vezi s obelodanjivanjem materijala u elektronskom ili štampanom obliku koji sam u predmetu Šešelj podnela pre dve godine.

Takođe sam predložila da pristup presuđenim činjenicama bude mnogo dinamičniji. Takve činjenice dokazane su u ranijim suđenjima, i veća imaju ovlašćenje da odluče da se one ne moraju ponovo dokazivati u datom predmetu. Instrument presuđenih činjenica stoga je ključno sredstvo za smanjenje obima suđenja. Na primer, Tužilaštvo je već pet puta dokazalo postojanje međunarodnog oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini i potrošilo mesece i mesece dokazujući iste činjenice, katkad s istim svedocima, u nizu predmeta. To opet moramo da dokažemo, po šesti put, u predmetu Prlić i drugi koji je u toku.

Takođe sam pokrenula inicijativu za efikasnu upotrebu vremena na suđenjima. Na primer, u predmetu Prlić i drugi, Tužilaštvo je napravilo plan od 10 tačaka kako bi se suđenje u vremenskim granicama koje je i za Tužilaštvo i za odbranu odredio predsednik Pretresnog veća, efikasno organizovalo za izvođenje njihovih dokaza i unakrsno ispitivanje. Pretresno veće je prihvatiло taj plan i njegovo sprovođenje doista daje ozbiljne pozitivne efekte.

Tokom plenarne sednice sudija 30. maja, usvojena je, nažalost, jedna izmena i dopuna Pravilnika o postupku i dokazima kojom se pretresnom veću dopušta da uputi tužioca da smanji broj tačaka

optužnice. S obzirom na koordinaciju ovlašćenja navedenu u Statutu, a naročito s obzirom na dužnosti i odgovornost tužioca prema Statutu, takva uputstva veća po svojoj prirodi mogu da se tumače jedino kao savetodavna. Jedino Savet bezbednosti ima ovlašćenje da izmeni Statut MKSJ koji garantuje nezavisnost tužioca i poverava mu odgovornost odlučivanja o tome za koja će krivična dela nekoga teretiti.

Ja neprestano pregledam naše predmete i neću oklevati da smanjim broj tačaka optužnice kad za to postoje jasni pravni razlozi. Ali nemoguće je samovoljno smanjivati i seći predmete koji su po samoj svojoj prirodi kompleksni. Mandat koji sam dobila od Saveta bezbednosti jeste krivični progon funkcionera najvišeg ranga, odnosno lica koja su najčešće bila vrlo daleko od samih mesta zločina i čija odgovornost može da se utvrdi samo istraživanjem više raznih zločina, često na raznim geografskim područjima. Veštačkim odstranjuvanjem jedne ili više tačaka optužnice može ozbiljno da se ugrozi izvođenje dokaza optužbe. To na kraju vodi nekažnjavanju za određena krivična dela i nije pravedno prema žrtvama koje su ionako zbumjene strategijom okončanja rada.

Dopustite mi da vam dam jedan primer: Srebrenica. Koje tačke optužnice bi trebalo da eliminišem? One koje se odnose na ubijanje 7.000 muškaraca i dečaka? Ili one koje se odnose na prisilno premeštanje 25.000 žena, dece i staraca? To bi značilo da dajem samo polovinu slike teških zločina koji su se dogodili u Srebrenici. Kako mogu da opravdam to što dajem samo polovinu slike brutalnih zločina koji su se dogodili u bivšoj Jugoslaviji? To su izbori koje ja, kao tužilac koji takođe predstavlja žrtve, nisam spremna da napravim. To bi dovelo do neprihvatljive nejednakosti u tretmanu lica koja je Međunarodni sud optužio. Ne sme da postoji pravda po narudžbi.

Ponovo ću pozvati druge organe Međunarodnog suda da se usredsrede na predloge koje su dali Radna grupa sudija i moja služba. Ako budu u potpunosti sprovedene, te mere imale bi ozbiljan uticaj na dužinu postupaka i približile bi Međunarodni sud ostvarivanju strategije okončanja rada.

Ubrzavanje postupaka glavni je prioritet moje službe. Hapšenje i prebacivanje preostalih optuženih koji su još na slobodi sledeći je prioritet. Hiljadu puta je rečeno: nezamislivo je da MKSJ zatvori svoja vrata, a da Radovan Karadžić i Ratko Mladić ostanu na slobodi. Želim ponovo da naglasim pred Savetom bezbednosti da bi nekažnjavanje dvojice najvažnijih arhitekata zločina počinjenih u Bosni i Hercegovini, koji su obojica optuženi za genocid, bilo strašan udarac ne samo za uspeh ili neuspeh Međunarodnog suda, već za budućnost međunarodne pravde u celini.

Na Srbiji je glavna odgovornost da locira, uhapsi i prebaci svih šest begunaca. Prema mojim informacijama, Mladić, Tolimir, Hadžić i Župljanin su u Srbiji. Štaviše, postoje utvrđeni pokazatelji koji povezuju Srbiju s Karadžićem, čije je boravište nepoznato, i s Đorđevićem, za koga se još uvek veruje da je u Rusiji. Činjenica da je Mladić bio aktivni oficir Vojske Jugoslavije do maja 2002, godinu i po dana nakon Miloševićevog pada i sedam godina nakon što je optužen, samo povećava odgovornost Beograda za to što nije izručio bivšeg generala.

Poslednjih dvanaest meseci srpske vlasti su u više navrata obećavale da će Mladić uskoro biti izručen. Srpski funkcioničari su mi redovno govorili da se krug oko njega sužava. Krajam aprila, s obzirom na neuspeh Srbije da ostvari obećane rezultate, ponovo sam ocenila celu operaciju i ustanovila da je bilo ozbiljnih grešaka. Tokom 2005, nije bilo nikakvog stvarnog pokušaja da se Mladić locira i uhapsi. Vreme je potrošeno u pokušajima da se on podstakne na dobrovoljnu predaju. Od početka ove godine, čini se da je više toga preduzeto. Naročito je na udaru bila mreža njegovih pomagača, a nekoliko njih je uhapšeno. Te akcije su katkad bile spektakularne, materijal za mnoge novinske članke, ali im je nedostajala potrebna diskrecija koja bi omogućila da se dođe do informacija koje vode ka Mladiću.

Najočitija disfunkcija je potpuni nedostatak saradnje između vojnih i civilnih vlasti. Nedoslednosti koje sam mogla da uočim u raznim izveštajima koje sam dobila bile su još jedno iznenađenje i prisilile su me da posumnjam da su neke informacije u tim izveštajima krivotvorene iz političkih razloga. U našoj saradnji s Beogradom, do sada nismo uspeli da dostignemo nivo poverenja i transparentnosti koji smo postigli s drugim zemljama. U predstojećim mesecima i dalje ću raditi sa srpskom Vladom i pokušati da uspostavim više poverenja i bolju komunikaciju.

Što se tiče drugih aspekata saradnje s Beogradom, u drugoj polovini maja poslata je misija da ispita novi dogovor s Vladom Srbije i Crne Gore u vezi s pristupom arhivama. To je dugogodišnji problem. Prvi izveštaji koje sam primila od svog osoblja ohrabrujući su.

Da rezimiram, saradnja Srbije s MKSJ bila je i ostaje veoma teška i frustrirajuća. Unutar sistema postoji ozbiljan politički i administrativni otpor, i potrebna je snažna politička volja da se te prepreke savladaju. Na osnovu činjenica kojima raspolažem, ne mogu biti ubedena da je Srbija spremna da uhapsi Mladića. Iz više razloga, vlasti možda još daju prednost tome da ga prisile da se dobrovoljno preda.

Republika Srpska u Bosni i Hercegovini takođe mora bitno da poveća svoje napore da locira i uhapsi begunce. Dok je nejasno da li Radovan Karadžić još povremeno boravi u Republici Srpskoj ili putuje kroz

nju, sigurno je da je deo njegove mreže i njegove porodice i dalje tamo. U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, saradnja Republike Srpske s mojom službom prilično se smanjila iz političkih razloga i zbog kadrovske reorganizacije u policiji. Sad kad je formiran novi tim, potraga za Karadžićem mora brzo da se počača.

Moja služba već duže od godinu dana održava uspešnu saradnju sa Crnom Gorom i očekujem da se ta saradnja nastavi punom snagom. Deo Karadžićeve porodice živi u Crnoj Gori, i on tamo može da računa na brojne pristalice.

Naročito sam razočarana zbog nedostatka napretka u vezi sa još jednim važnim beguncem, Vlastimirom Đorđevićem. Istraga koju su sprovele ruske vlasti, prema onome što su nam rekle, nije dala rezultate. To će imati negativne implikacije na strategiju okončanja rada, jer ako Đorđević ne bude izručen u nekoliko sledećih sedmica, neće moći da mu se sudi zajedno s ostalom šestoricom optuženih u predmetu. Stoga će morati da se troše resursi na odvojeno suđenje. Đorđević je optužen za vrlo teška krivična dela koja su srpske snage počinile na Kosovu. Duga i neobjašnjena odgađanja da se prebaci Zelenović koji je u Rusiji bio u pritvoru od avgusta 2005, ne daju razloga za optimizam kad se radi o budućoj saradnji MKSJ sa Ruskom Federacijom.

Takođe zabrinjava što sestrinska organizacija Međunarodnog suda, Misija UN na Kosovu, odbija da u potpunosti sarađuje sa Međunarodnim sudom. Moja služba danas ima više poteškoća kad se radi o pristupu dokumentima koji su u posedu UNMIK nego bilo gde drugde u bivšoj Jugoslaviji. Štaviše, vođstvo UNMIK podstiče atmosferu koja odvraća svedoke od razgovora s mojim istražiteljima kad se radi o albanskim počiniocima. Tek odnedavno, pojavile su se neke indikacije da je UNMIK voljan da zauzme konstruktivniji stav u odnosima s mojom službom.

Gospođo predsednice,

U svom poslednjem izveštaju potanko sam objasnila zašto su Karadžić i Mladić još na slobodi, 10 godina nakon što su prvi put optuženi. Moja ocena i danas ostaje ista. Srbija mora da učini mnogo više da uhapsi i prebaci Ratka Mladića. Hapšenje Radovana Karadžića je zajednička odgovornost Srbije, Republike Srpske, NATO i EUFOR. Jadno je da danas niko aktivno ne traga za Karadžićem. Planirano smanjenje snaga EUFOR dodatno će otežati situaciju. S obzirom na to da niko drugi izgleda nema političke volje da locira i uhapsi Karadžića i Mladića, neću imati drugog izbora nego da od Saveta bezbednosti zatražim ovlašćenja da uhapsim begunce gde god da se nalaze i da se mojoj službi za to obezbede neophodni resursi. Na kraju krajeva, ne vidim nijedan drugi način da MKSJ ispunji svoj mandat i ispunji ono što žrtve legitimno očekuju od Ujedinjenih nacija.

PREDSEDNIK HAŠKOG TRIBUNALA PROMOVIŠE REGIONALNO PARTNERSTVO NA SEMINARU OEBS-a

Predsednik Tribunal Fausto Pokar vratio se iz dvodnevne posete Varšavi gde je bio glavni govornik na medjunarodnom seminaru koji je organizovao Ured za demokratske institucije i ljudska prava Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS).

Izlažući na tom skupu na temu „Nastavljanje jačanja vladavine prava i odgovarajući proces u sistemu krivičnog prava“ sudija Pokar je izložio različite i ambiciozne strategije koje je Tribunal razvijao kako bi izradio tesno radno partnerstvo sa nacionalnim pravosudjima u bivšoj Jugoslaviji tako da se ojačaju njihovi kapaciteti za procesuiranje ratnih zločina i suzbije nekažnjivost.

U svom izlaganju i na odvojenim sastancima povezanim sa skupom, sudija Pokar je izrazio uvažavanje za rad OEBS-a na učvršćivanju vladavine prava u državama bivše Jugoslavije uključujući i posmatranje sudjenja koja su od neposrednog značaja za Tribunal. Odajući priznanje OEBS-u za njegovu ključnu ulogu u poodršci reformisanju pravosudja na prostoru čitave bivše Jugoslavije, sudija Pokar je naglasio potrebu za daljom saradnjom i razgovarao o putevima jačanja odnosa izmedju OEBS-a i Tribunal-a.